

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

кафедра цивільного права
кафедра цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності
та інновацій

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО (ЧАСТИНА 1)»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільне право (Частина 1)» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2025. 47 с.

Розробники:

В. В. Надьон, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій,

Л. М. Баранова, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права № 1,

Б. П. Карнаух, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права № 1,

Ю.М. Філонова, кандидатка юридичних наук, асистенка кафедри цивільно-правової політики, права інтелектуальної власності та інновацій

Затверджено на спільному засіданні кафедр
цивільного права № 1 та цивільного права № 2
(протокол № 10 від 30 червня 2020 року)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями)
затверджено на засіданні кафедр

цивільного права та цивільно-правової політики, права інтелектуальної
власності та інновацій

(протокол № 17 від 29 червня 2021 року)

(протокол № 1 від 01 вересня 2022 року)

(протокол № 1 від 03 квітня 2025 року)

(протокол № 7 від 07 травня 2025 року)

(протокол № 7 від 07 травня 2025 року)

(протокол № 9 від 20 травня 2025 року)

Завідувачка кафедри цивільного права – І. В. Спасибо-Фатєєва,
докторка юридичних наук, професорка

Завідувач кафедри цивільно-правової політики,
права інтелектуальної власності та інновацій – В. Л. Яроцький,
доктор юридичних наук, професор

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	6
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	10
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	20
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	20
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	22
5. Форми педагогічного контролю й засоби оцінювання результатів навчання	24
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	25
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	27
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	27

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільне право (Частина 1)» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6,0	Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право» Рівень освіти – другий (бакалаврський)	Обов’язкова	Обов’язкова
Кількість модулів – 2		Рік підготовки: 2020–2024	Рік підготовки: 2020–2024
		семестр	семестр
Загальна кількість годин - 180		3,4	3,4
		Лекції	Лекції
		42 год.	16 год.
		Практичні/ семінарські заняття	Практичні /семінарські заняття
		48 год.	8 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		90 год.	156 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2–4, самостійної роботи студента - 6–8.		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік); поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік); поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

Мета викладання навчальної дисципліни – формування предметних компетентностей у сфері правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин, що становлять предмет цивільного права, через засвоєння основних правових категорій і інститутів загальної частини цивільного права, формування правового мислення, вироблення вмінь тлумачити і аналізувати норми цивільного законодавства, набуття навичок

практичного застосування теоретичних знань та цивільно-правових норм до конкретних відносин.

Завдання:

- формування необхідних сучасному юристу комплексу юридичних компетентностей у сфері приватного права;
- засвоєння основних правових категорій та інститутів цивільного права;
- опанування студентами необхідних теоретичних знань у сфері регулювання цивільно відносин;
- освоєння основних джерел цивільного права;
- ознайомлення з судовою та іншою практикою застосування норм цивільного законодавства.
- оволодіння навичками роботи з системою джерел цивільного права ЄС (первинні, вторинні акти, рішення Суду ЄС, акти soft law), визначення їх ролі у гармонізації цивільного законодавства України з законодавством країн ЄС.

Пререквізити: «Теорія права», «Історія держави і права України», «Конституційне право», «Логіка», «Філософія», «Мова української юриспруденції», «Економічна теорія», «Українська культура», «Історія держави і права зарубіжних країн».

Кореквізити: «Конституційне право», «Адміністративне право», «Кримінальне право (Загальна частина)», «Міжнародне право», «Міжнародне приватне право», «Трудове право», «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

Постреквізити: «Цивільне право (частина 2)», «Цивільний процес», «Кримінальне право (Особлива частина)», «Кримінальний процес», «Право Європейського Союзу», «Трудове право», «Фінансове право», «Екологічне право».

2. *Очікувані результати навчання*

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Формувати мотивовану позицію щодо обґрунтованості майнових чи немайнових вимог спорах, що виникають із цивільно-правових відносин
РН 2.	Неупереджено оцінювати пропозиції до вдосконалення чинного цивільного законодавства, виокремлюючи переваги та недоліки пропонованих нововведень
РН-3.	Характеризувати цивільну правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб
РН-4	Оцінювати додержання стороною (сторонами) вимог, що є необхідними для чинності правочину
РН-5	Визначати недоліки і переваги різних організаційно-правових форм юридичних осіб
РН-6	Вирішувати цивільно-правові спори урівноважуючи одночасну дію різних
РН-7	Планувати й організовувати власне дослідження доктринальних проблем цивільного права
РН-8	Виявляти й аналізувати тенденції судової практики щодо різних категорій цивільних справ, у тому числі на основі рішень Суду Справедливості ЄС із відповідних питань.
РН-9	Ефективно користуватися інформаційними ресурсами права ЄС (EUR-LEX, CURIA), а також українськими реєстрами судових рішень та базами даних («Суд на долоні», «База правових позицій» тощо) для пошуку релевантної судової практики у сфері цивільного права.
РН-10	Володіти навичками роботи із доктринальними джерелами цивільного права
РН-11	Пояснювати структуру правовідносин представництва при вчиненні правочинів
РН-12	Знати перелік об'єктів цивільних прав і пояснювати особливості їх оборотоздатності
РН-13	Виявляти знання і розуміння інституту власності в цивільному праві і його взаємозв'язок із конституційним принципом непорушності права власності
РН-14	Розуміти внутрішню структуру і принципи функціонування права інтелектуальної власності
РН-15	Знати правила спадкування за законом і за заповітом та порядок здійснення спадкових прав
РН-16	Демонструвати розуміння специфіки права спільної власності та знати її види
РН-17	Розуміти сутність позовної давності, наслідки її спливу, та її відмінність від інших строків у цивільному праві

РН-18	Пояснювати зміст відносин спадкового правонаступництва
РН-19	Надавати юридичну оцінку правомірності використання об'єктів права інтелектуальної власності
РН-20	Застосовувати положення спадкового права до спорів між спадкоємцями
РН-21	Обґрунтовувати позицію клієнта у спорі про захист права власності
РН-22	Виявляти прогалини чи колізії в чинному цивільному законодавстві і пропонувати шляхи їхнього подолання чи вирішення
РН-23	Уміти застосовувати інструментарій цивільного права для захисту фундаментальних прав людини і основоположних свобод
РН-24	Приймати неупереджені, самостійні та юридично обґрунтовані рішення у справах, що виникають із цивільних правовідносин
РН-25	Зважувати аргументи протилежних сторін цивільно-правового спору з метою ухвалення законного й обґрунтованого рішення

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей і досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК1.1. Здатність до креативності у предметно-практичній діяльності відповідно до соціальних статусів і модусів.

ЗК1.2. Здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.

ЗК1.3. Навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.

ЗК1.4 Здатність продуктивно працювати і активно взаємодіяти у віртуальній команді (віртуальна колаборація).

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати основні правові принципи та доктрини цивільного права, у тому числі принципи, дефініції і модельні правила європейського приватного права (Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference, DCFR).

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК1.1.Знання системи права та законодавства, а також механізмів правового регулювання в різних галузях права.

СК1.2. Здатність визначати специфіку приватного і публічного права відповідно до їх предмета і методів правового регулювання.

Результатів навчання:

РН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН7. Скласти та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

РН1.1. Виявляти проблеми у вітчизняному правовому регулюванні цивільних відносин та пропонувати шляхи їх вирішення з урахуванням міжнародних стандартів в галузі дотримання прав людини, положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практики

Європейського суду з прав людини та Суду Справедливості Європейського Союзу.

РН1.4. Демонструвати вміння застосовувати набуті правові знання за умов самостійного прийняття юридичних рішень відповідно щодо своїх професійних статусів.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні положення цивільного права

Цивільне право - галузь приватного права. Об'єктивність поділу права на приватне і публічне. Поняття цивільного права як приватного права. Предмет та метод цивільного права. Функції цивільного права. Принципи цивільного права. Система цивільного права.

Джерела цивільного права. Поняття та види джерел цивільного права. Поняття та види актів цивільного законодавства. Конституція України як основа цивільного законодавства. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства. Закони України як акти цивільного законодавства України. Регулювання цивільних відносин актами Президента України. Постанови Кабінету Міністрів України як акти цивільного законодавства. Особливості актів інших органів державної влади України, органів влади Автономної Республіки Крим, що регулюють цивільні відносини. Забезпечення верховенства норм Цивільного кодексу України. Цивільно-правовий договір як джерело цивільного права. Акти цивільного законодавства і цивільно-правовий договір. Міжнародні договори як джерела цивільного права. Звичай як джерело цивільного права. Дія цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб. Аналогія закону та аналогія права. Тлумачення цивільно-правових норм. Застосування Цивільного кодексу України до врегулювання відносин у сферах господарювання, використання природних ресурсів, охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин. Система джерел права Європейського Союзу як основа для гармонізації цивільно-правових відносин у європейському правовому

просторі, включаючи первинні та вторинні джерела права ЄС, рішення Суду Справедливості ЄС з питань цивільного права (з орієнтовним переліком щодо відповідних тем), місце, роль і значення цих джерел у гармонізації правового регулювання цивільних відносин у контексті інтеграційних змін вітчизняної правової системи; міжнародні документи, що впливають на розвиток приватного права в ЄС, включаючи акти м'якого права (soft law) — Принципи європейського контрактного права (PECL), Принципи європейського деліктного права (PETL), Принципи, дефініції та модельні правила європейського приватного права (DCFR), Принципи європейського страхового договірної права (PEICL), їх вплив на подальший розвиток і модернізацію цивільного законодавства України.

Загальна характеристика цивільного права зарубіжних країн. Основні цивільно-правові системи світу. Романо-германська (континентальна) цивільно-правова система. Англо-американська цивільно-правова система. Інші цивільно-правові системи світу.

Наука цивільного права і цивільне право як навчальна дисципліна. Поняття, предмет та методи цивільного права як науки. Цивільне право як навчальна дисципліна.

Поняття, зміст та види цивільних правовідносин. Поняття цивільного правовідношення. Елементи цивільного правовідношення. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Штучний інтелект та його цивільно-правова природа. Зміст цивільних правовідносин. Поняття та зміст суб'єктивних прав та обов'язків. Види цивільних правовідносин. Речові, зобов'язальні та корпоративні правовідносини. Абсолютні та відносні правовідносини. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Юридичні факти. Дії та події. Юридичні (фактичні) склади.

Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин. Поняття фізичної особи. Цивільна правоздатність фізичної особи. Виникнення і припинення цивільної правоздатності фізичної особи. Обсяг цивільної правоздатності

фізичної особи. Нікчемність правочинів та недійсність актів, що обмежують можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки. Співвідношення цивільної правоздатності та суб'єктивного цивільного права. Цивільна дієздатність фізичної особи та її обсяг. Повна, часткова та неповна цивільна дієздатність фізичної особи. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи недієздатною. Опіка та піклування. Місце проживання фізичної особи та його цивільно-правове значення. Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою. Акти цивільного стану. Фізична особа – підприємець. Принципи та умови здійснення підприємницької діяльності фізичною особою. Цивільно-правова відповідальність фізичної особи-підприємця. Управління майном, що використовується для підприємницької діяльності органом опіки та піклування. Банкрутство фізичної особи-підприємця.

Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин. Поняття юридичної особи приватного права та її ознаки. Класифікація юридичних осіб. Створення юридичної особи. Установчі документи юридичних осіб. Державна реєстрація юридичних осіб. Індивідуалізація юридичної особи. Місцезнаходження юридичної особи. Найменування юридичної особи. Комерційне (фірмове) найменування підприємницьких товариств. Використання юридичними особами торговельних марок та географічних зазначень товарів (продукції), послуг, робіт, які вони випускають, надають, виконують. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичних осіб. Органи юридичної особи та їх види. Організаційно-правові форми юридичних осіб. Товариства та установи. Підприємницькі товариства. Господарське товариство та його види. Повні та командитні товариства. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Акціонерні товариства. Створення господарських товариств однією особою. Виробничий кооператив. Непідприємницькі товариства та їх види. Правовий статус установ. Філії та представництва юридичної особи. Припинення юридичних

осіб. Припинення юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділ та перетворення). Припинення юридичної особи у формі ліквідації. Добровільний порядок ліквідації юридичної особи. Припинення юридичної особи у формі ліквідації через процедуру банкрутства. Виділ юридичної особи.

Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних відносин. Правові форми участі держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад у цивільних відносинах. Органи та представники, через яких діють у цивільних відносинах держава, Автономна Республіка Крим та територіальні громади. Відповідальність за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим та територіальних громад. Розмежування відповідальності за зобов'язаннями держави, Автономної Республіки Крим, територіальних громад та створених ними юридичних осіб.

Об'єкти цивільних прав. Поняття та види об'єктів цивільних прав. Матеріальні та нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав, та їх класифікація. Речі, що знаходяться у вільному обороті, обмежені в обороті та вилучені з обороту. Рухомі та нерухомі речі. Речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками. Споживні та неспоживні речі. Подільні та неподільні речі. Складові частини речі та складна річ. Головна річ та її приналежність. Продукція, плоди та доходи. Майно. Підприємство (єдиний майновий комплекс). Гроші. Валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин. Цінні папери та їх ознаки. Групи та види цінних паперів. Пайові, боргові, товаророзпорядчі, похідні, іпотечні та приватизаційні цінні папери. Оборотоzdатність цінних паперів. Цінні папери на пред'явника, іменні та ордерні цінні папери. Порядок передачі прав за цінними паперами. Документарні та електронні цінні папери. Віртуальні активи та інші об'єкти, що існують у цифровій формі. Дії та послуги як об'єкти цивільних прав. Нематеріальні блага: результати інтелектуальної,

творчої діяльності людини, інформація. Особисті немайнові блага фізичної особи.

Особисті немайнові права. Поняття, ознаки і класифікація особистих немайнових прав. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Поняття персональних даних відповідно до стандартів ЄС. Особисті немайнові права юридичних осіб. Обмеження особистих немайнових прав. Здійснення та захист особистих немайнових прав.

Правочини. Поняття правочину та його ознаки. Види правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Оплатні та безоплатні правочини. Каузальні та абстрактні правочини. Умовні правочини та їх види. Фидуціарні правочини. Біржові правочини. Умови дійсності правочинів. Законність змісту правочину. Здатність осіб до вчинення правочину. Відповідність волі та волевиявлення. Обов'язкова спрямованість правочину на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним. Форма вчинення правочину, її види. Особливості цивільно-правового регулювання вчинення правочинів із використанням електронних засобів комунікації, з урахуванням положень нормативно-правових актів ЄС. Захист прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей при вчиненні правочину їх батьками (усиновлювачами). Презумпція правомірності правочину. Місце вчинення правочину. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину. Поняття та види недійсних правочинів. Нікчемні та оспорювані правочини. Правові наслідки недійсності правочину. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину.

Представництво. Поняття та види представництва. Значення інституту представництва. Підстави виникнення представництва та його види. Представництво за законом. Представництво на підставі акту органу юридичної особи. Договірне представництво. Представництво за

довіреністю. Комерційне представництво. Передоручення. Повноваження представника. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень. Поняття і види довіреності. Форма та строк довіреності. Довіреність юридичної особи. Припинення представництва за довіреністю. Скасування довіреності. Відмова представника від вчинення дій, які були визначені довіреністю.

Модуль 2. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав.

Речові права. Спадкове право. Право інтелектуальної власності.

Здійснення суб'єктивних цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Захист цивільних прав та інтересів. Поняття здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав. Зловживання правом. Виконання цивільних обов'язків. Право на захист цивільних прав та інтересів. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав та інтересів Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування. Захист цивільних прав нотаріусом. Самозахист суб'єктивних цивільних прав та інтересів. Визнання незаконним правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

Цивільно-правова відповідальність. Поняття, ознаки та функції цивільно-правової відповідальності. Види та форми цивільно-правової відповідальності. Підстави та умови цивільно-правової відповідальності. Протиправність діяння. Шкода: майнова (збитки) та моральна (немайнова). Причинний зв'язок між протиправним діянням особи і шкодою. Вина. Цивільно-правова відповідальність незалежно від наявності вини. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Строки та терміни у цивільному праві. Позовна давність. Поняття строку та терміну. Визначення строку та терміну. Види цивільно-правових строків та термінів. Початок перебігу та закінчення строку. Порядок вчинення дій в останній день строку. Поняття, значення і види дії позовної

давності. Зміна тривалості позовної давності. Обчислення позовної давності. Початок перебігу, зупинення і переривання позовної давності. Перебіг позовної давності у разі залишення позову без розгляду. Застосування позовної давності до додаткових вимог. Наслідки спливу позовної давності. Поновлення позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Загальна характеристика речового права та права власності. Загальна характеристика речового права. Види речових прав. Власність і право власності. Поняття права власності в об'єктивному і суб'єктивному розумінні. Суб'єкти права власності. Право власності Українського народу. Публічна і приватна власність. Поняття права приватної власності. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти права приватної власності. Об'єкти права власності. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Самочинне будівництво. Житло як об'єкт права власності. Зміст права власності. Правомочності власника. Обов'язки власника. Загальні засади здійснення права власності. Межі права власності та підстави його обмеження.

Набуття та припинення права власності. Поняття і види підстав набуття права власності: первісні та похідні, загальні та спеціальні. Набуття права власності: юридичною особою публічного права; добросовісним набувачем на майно, відчужене особою, яка не мала на це право; на новостворене майно; на перероблену річ; на безхазяйну річ; на рухому річ, від якої власник відмовився; на знахідку; на бездоглядну домашню тварину; на скарб; шляхом привласнення загальнодоступних дарів природи; за набувальною давністю; в результаті приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності. Момент набуття права власності. Момент набуття права власності за договором. Правовстановлюючі документи. Підстави припинення права власності. Відчуження власником свого майна. Відмова власника від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке за законом не може їй належати. Припинення права власності внаслідок знищення майна. Примусове відчуження земельних ділянок

приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності. Викуп пам'яток культурної спадщини. Реквізиція. Конфіскація. Інші підстави припинення права власності.

Право спільної власності. Поняття та види права спільної власності. Право спільної часткової власності. Порядок визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності. Тягар утримання майна, що є у спільній частковій власності, та визначення приналежності плодів, продукції і доходів від його використання. Право співвласника розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників. Поділ майна, що є у спільній частковій власності. Право спільної сумісної власності та його здійснення. Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності.

Захист права власності. Загальні засади захисту права власності. Речово-правові способи захисту права власності. Витребування майна від особи, яка незаконно заволоділа ним (віндикаційний позов), та розрахунки при цьому. Особливості витребування майна від добросовісного набувача. Витребування грошей та цінних паперів. Захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння (негаторний позов). Визнання права власності. Визнання незаконним правового акту, що порушує право власності. Особливості відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку із зниженням їх цінності. Зобов'язально-правові способи захисту права власності.

Речові права на чуже майно. Загальна характеристика речових прав на чуже майно, їх види. Право володіння чужим майном: суб'єкти, підстави виникнення та припинення. Обов'язок недобросовісного володільця щодо повернення майна особі, яка має на нього право власності чи інше право, або

яка є добросовісним володільцем. Право обмеженого користування чужим майном (сервітут). Суб'єкти, об'єкти, види та зміст сервітуту, порядок його встановлення та припинення. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Підстави виникнення та припинення. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб, та землекористувача. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою. Поняття та підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови, та землекористувача. Підстави та правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою для забудови.

Загальні положення про спадкування. Поняття та види спадкування. Відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування, усунення від права на спадкування. Склад спадщини. Права та обов'язки осіб, які не входять до складу спадщини. Особливості спадкування окремих об'єктів: прав на земельну ділянку, частки у праві спільної сумісної власності; права на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві; права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування); права на вклад у банківських (фінансових) установах; права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем. Спадкування прав та обов'язків за договором оренди житла з викупом. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

Спадкування за заповітом. Поняття заповіту та право на заповіт. Види заповіту: заповіт з умовою, заповіт подружжя, секретний заповіт. Форма заповіту. Права заповідача. Заповідальний відказ. Покладення. Встановлення

сервітуту у заповіті. Право на обов'язкову частку у спадщині. Підпризначення спадкоємця. Скасування та зміна заповіту. Недійсність заповіту. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Виконання заповіту.

Спадкування за законом. Поняття спадкування за законом і коло спадкоємців за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.

Здійснення спадкових прав. Здійснення права на спадкування. Прийняття спадщини. Поняття і строки прийняття спадщини. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Спадкова трансмісія. Відмова від прийняття спадщини. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавця. Відшкодування витрат, які падають на спадкоємця. Охорона спадкового майна та управління ним. Оформлення права на спадщину. Відумерлість спадщини.

Спадковий договір. Поняття, предмет та форма спадкового договору. Сторони в договорі, їх права і обов'язки. Забезпечення виконання та розірвання спадкового договору.

Загальна характеристика права інтелектуальної власності. Поняття права інтелектуальної власності та його загальна характеристика. Джерела права ЄС у сфері інтелектуальної власності та їхній вплив на формування цивільного законодавства України. Суб'єкти та об'єкти права інтелектуальної власності. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності. Перехід майнових прав інтелектуальної власності до інших осіб. Строки чинності прав інтелектуальної власності. Стандарти ЄС щодо набуття, змісту, обмежень та способів захисту права інтелектуальної власності. Способи захисту права інтелектуальної власності судом. Практика Суду Справедливості ЄС у сфері інтелектуальної власності

Авторське право і суміжні права. Поняття авторського права. Об'єкти та суб'єкти авторського права. Співавторство. Виникнення авторського права. Особисті немайнові та майнові права автора, строки їх чинності та наслідки припинення. Поняття і види суміжних прав. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав. Порушення авторських і суміжних прав, порядок і способи їх захисту.

Патентне право. Поняття патентного права. Винахід, корисна модель, промисловий зразок як об'єкти патентного права. Суб'єкти патентного права. Патент та його види. Майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок, строки їх чинності. Підстави та правові наслідки припинення чинності патенту та визнання його недійсним. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель, промисловий зразок.

Інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Право інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Поняття комерційного (фірмового) найменування. Поняття торговельної марки. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку. Засвідчення набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення та його зміст. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Набуття та строк чинності права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Інші види прав інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття, на komponування інтегральної мікросхеми, на раціоналізаторську пропозицію, на сорт рослин, породи тварин, на комерційну таємницю.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно з	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні	Самостій

	розкладом)				заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	на робота
		Модуль 1. Загальні положення цивільного права				
		Тема 1. Цивільне право - галузь приватного права	8	2	2	4
		Тема 2. Джерела цивільного права	6	-	2	4
		Тема 3. Загальна характеристика цивільного права зарубіжних країн	2	-	-	4
		Тема 4. Наука цивільного права і цивільне право як навчальна дисципліна	2	-	-	4
		Тема 5. Поняття, зміст та види цивільних правовідносин	4	-	-	4
		Тема 6. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин	12	4	4	4
		Тема 7. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин	12	4	4	4
		Тема 8. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних відносин	2	-	-	4
		Тема 9. Об'єкти цивільних прав	12	4	4	4
		Тема 10. Особисті немайнові права	2	-	-	4
		Тема 11. Правочини	12	4	4	4
		Тема 12. Представництво	8	2	2	4
		<i>Разом</i>	90	20	22	48
		Модуль 2. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав. Речові права. Спадкове право. Право інтелектуальної власності				
		Тема 1. Здійснення суб'єктивних цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Захист цивільних прав	8	2	2	2
		Тема 2. Цивільно-правова відповідальність	6	2	2	2
		Тема 3. Строки та терміни у цивільному праві. Позовна давність	8	2	2	2

		Тема 4. Загальна характеристика речового права та права власності	8	2	2	2
		Тема 5. Набуття та припинення права власності	8	2	2	2
		Тема 6. Право спільної власності	6	2	2	2
		Тема 7. Захист права власності	6	2	2	2
		Тема 8. Речові права на чуже майно	4	-	-	4
		Тема 9. Загальні положення про спадкування	8	2	2	2
		Тема 10. Спадкування за заповітом та за законом	8	2	2	2
		Тема 11. Здійснення спадкових прав	4	-	2	4
		Тема 12. Спадковий договір	2	-	-	4
		Тема 13. Загальна характеристика права інтелектуальної власності	6	2	-	2
		Тема 14. Авторське право та суміжні права. Патентне право	8	2	4	2
		Тема 15. Інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг	4	-	2	4
		Тема 16. Інші види прав інтелектуальної власності	2	-	-	4
		<i>Разом</i>	90	22	26	42
		Усього годин / кредитів ECTS	180/6,0	42	48	90

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні положення цивільного права				
		Тема 1. Цивільне право - галузь приватного права	8	2	-	6
		Тема 2. Джерела цивільного права	6	-	-	6
		Тема 3. Загальна характеристика цивільного права зарубіжних країн	4	-	-	4

		Тема 4. Наука цивільного права і цивільне право як навчальна дисципліна	4	-	-	4
		Тема 5. Поняття, зміст та види цивільних правовідносин	6	-	-	6
		Тема 6. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин	6	-	-	6
		Тема 7. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин	10	2	2	6
		Тема 8. Держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади як учасники цивільних відносин	4	-	-	4
		Тема 9. Об'єкти цивільних прав	8	2	-	6
		Тема 10. Особисті немайнові права	4	-	-	4
		Тема 11. Правочини	10	2	2	6
		Тема 12. Представництво	6	-	-	6
		<i>Разом</i>	76	8	4	64
		Модуль 2. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав. Речові права. Спадкове право. Право інтелектуальної власності				
		Тема 1. Здійснення суб'єктивних цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Захист цивільних прав	8	2	-	6
		Тема 2. Цивільно-правова відповідальність	6	-	-	6
		Тема 3. Строки та терміни у цивільному праві. Позовна давність	6	-	-	6
		Тема 4. Загальна характеристика речового права та права власності	8	2	-	6
		Тема 5. Набуття та припинення права власності	6	-	-	6
		Тема 6. Право спільної власності	6	-	-	6
		Тема 7. Захист права власності	8	-	2	6
		Тема 8. Речові права на чуже майно	6	-	-	6
		Тема 9. Загальні положення про спадкування	8	2	-	6

		Тема 10. Спадкування за заповітом та за законом	8	-	2	6
		Тема 11. Здійснення спадкових прав	6	-	-	6
		Тема 12. Спадковий договір	4	-	-	4
		Тема 13. Загальна характеристика права інтелектуальної власності	8	2	-	6
		Тема 14. Авторське право та суміжні права. Патентне право	6	-	-	6
		Тема 15. Інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг	6	-	-	6
		Тема 16. Інші види прав інтелектуальної власності	4	-	-	4
		<i>Разом</i>	104	8	4	92
		Усього годин / кредитів ECTS	180/6,0	16	8	156

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Цивільне право (Частина 1)» передбачає проведення поточного й підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);
- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тесту,

контрольної роботи чи колоквиуму;

- виконання студентами впродовж семестру завдань для *самостійної роботи* (підготовка презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль				Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль (іспит)	Підсум кова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2				
п/з	підсумкова к/р	п/з	підсумкова к/р			
max 10	max 5	max 10	max 5	max 10	max 60	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу
Підсумкова контрольна робота	Max 5	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість несуттєвих помилок
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість суттєвих помилок
	1	Прогаляни в знаннях, студент слабо володіє матеріалом роботи
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу
Оцінка самостійної	Max 10	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою

роботи студента		дослідження, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні й практичні висновки
	8	У роботі розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплені фактичними даними
	6	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість і самостійність у дослідженні
	4	Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, відсутні висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом
	2	Основні положення теми висвітлено поверхнево, теоретичні положення не підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; студент слабо володіє матеріалом роботи
	0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури і знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача

	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших із них за допомогою викладача
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

*Навчально-методичне та інформаційне забезпечення
навчальної дисципліни
Нормативно-правові акти*

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Паризький Акт від 24.07.1971 р., змінений 02.10.1979 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001
4. Житловий кодекс Української РСР : Закон УРСР від 30.06.1983 р. № 5464–X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
6. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
7. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
10. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_326
11. Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891

p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text

13. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

14. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123

15. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>

16. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

17. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 р. № 2465- IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>

18. Про банки і банківську діяльність : Закон від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

19. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>

20. Про валюту і валютні операції : Закон від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

21. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

22. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-BP. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80#Text>

23. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 р. № 3390-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17#Text>

24. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

25. Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому : Закон України від 15.08.2022 р. № 2518-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2518-20#Text>
26. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
27. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
28. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V в ред. Закону України від 16.10.2020 р. № 124-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
29. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01.07.2010 р. № 2398- VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
30. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV в ред. Закону України від 11.02.2010 р. №1878-VI. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
31. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15?find=1&text=%EF%F0%E8%EF%E8%ED%E5%ED%ED#w142>
32. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон від 16.11.1992 р. № 2782-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
33. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
34. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав : Закон України від 15.05.2018 р. № 2415-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19>

35. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 09.11.2017 р. № 2189-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>
36. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
37. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>
38. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон від 17.05.2018 р. № 2427-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
39. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-BP. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>
40. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.02.2010 р. № 2210-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
41. Про захист персональних даних : Закон від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
42. Про захист прав споживачів: Закон УРСР від 12.05.1991 р. № 1023-XII в ред. Закону України від 01.12.2005 р. № 3161-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
43. Про інформацію : Закон від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
44. Про кооперацію : Закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/про%20кооперацію>
45. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
46. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

47. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

48. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

49. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку : Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>

50. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. № 2374-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>

51. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів : Закон України від 03.03.2022 р. № 2116- IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#Text>

52. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

53. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : Закон України від 14.05.2015 № 417-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19#n26>

54. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>

55. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 24.06.1991 р. № 1264-XII. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

56. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII в ред. Закону України від 01.06.2000 р. № 1771-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

57. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/print1218034688041545>

^{58.} Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97 в ред. Закону України від 19.09.2019 р. № 111-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80>

^{59.} Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>

^{60.} Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21.04.1993 р. № 3116-XII в ред. Закону України від 17.02.2002 р. № 2986-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>

^{61.} Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-VI. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4765-17>

^{62.} Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

^{63.} Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15.12.1993 р. № 3691-XII в ред. Закону України від 21.12.1999 р. № 1328-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12>

^{64.} Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16.06.1999 р. № 752-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14/print1218034688041545>

^{65.} Про приватизацію державного житлового фонду : Закон України від 16.06.1992 р. № 2482-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12#Text>

^{66.} Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

^{67.} Про рекламу : Закон від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР в ред. Закону України від 11.07.2003 р. № 1121-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-vp#Text>

^{68.} Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV в ред. Закону України від 19.06.2020 р. № 738-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

^{69.} Про свободу совісті та релігійним організаціям : Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

^{70.} Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР в ред. Закону України від 04.10.2001 р. № 2745-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

^{71.} Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

^{72.} Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text>

^{73.} Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

^{74.} Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності від 20.03.1992 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076

^{75.} Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018

^{76.} Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

^{77.} Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. в ред. Закону України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

^{78.} Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives

2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). (2024). URL: <https://eur-lex.europa.eu/search.html?scope=EURLEX&text=ARTIFICIAL+INTELLIGENCE+act&lang=en&type=quick&qid=1733211408030>

^{79.} Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj>

^{80.} Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0770>

^{81.} Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0910>

^{82.} Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>

^{83.} Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32004L0048R%2801%29>

Рішеннями Європейського Суду з прав людини (ECHR):

1. Wetjen and others v. Germany, 22.03.2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-181583%22%5D%7D>

2. Tamiz v. The United Kingdom, 19.09.2017. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-178106%22%5D%7D>
3. Garnaga v. Ukraine, 16.05.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_960#Text
4. S. and Marper v. The United Kingdom, 04.12.2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-117816%22%5D%7D>
5. Vo v. France, 08.07.2004. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%7B%22itemid%22:%5B%22003-1047783-1084371%22%5D%7D>
6. Rotaru v. Romania, 04.05.2000. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58586%22%5D%7D>
7. Stubbings and Others v. The United Kingdom, 22.10.1996. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58079%22%5D%7D>
8. Wetjen and others v. Germany, 22.03.2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-181583%22%5D%7D>

Література

Основна література

1. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 512 с.
2. Цивільне право (частина загальна). Курс лекцій : навч. посібник / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.
3. Цивільне право України : навч. посіб. до складання вступ. випробування в магістратуру у форматі ЗНО / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. Є. Ходико. Харків : Право, 2021. 396 с.
4. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / В. І Борисова. (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2014. Т.1. 656 с.

Додаткова література

1. Баранова Л. Н. Гражданско-правовая защита права интеллектуальной собственности, уголовная и административная ответственность за его нарушение [разд. 4, гл. 1, § 2]. Харьковская

цивілістическа школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности : монографія. Харьков : Право, 2018. С. 495-507.

2. Баранова Л. Н. Пресечение неправомерного использования объекта права интеллектуальной собственности [разд. 4, гл. 3, § 2]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія. Харьков : Право, 2018. С. 618-624.

3. Баранова Л. Н. Признание права авторства [разд. 4, гл. 3, § 1]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія. Харьков : Право, 2018. С. 608-617.

4. Баранова Л. Н., Сиротенко С. Е. Возмещение имущественного и морального (неимущественного) вреда [разд. 4, гл. 3, § 5]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія. Харьков : Право, 2018. С. 644-661.

5. Борисова В. І. Інститут юридичної особи [розд. 7, § 7-1]. *Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу* : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 452-478.

6. Борисова В., Юревич І., Іванова К., Овчаренко О. Судовий захист прав громадян в Україні : національний досвід через призму європейських стандартів. *Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні* : зб. статей до 60-річчя ювілею д-ра юрид. наук, проф. В. Л. Яроцького / упорядники : В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий Дім «Гельветика», 2022. С. 132-151.

7. Бровченко Т. І. Історичні передумови формування установчих документів юридичних осіб. *Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні* : зб. статей до 60-річчя ювілею д-ра юрид. наук,

проф. В. Л. Яроцького / упорядники : В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий Дім «Гельветика», 2022. С. 363-373.

8. Даниленко О. Гроші та цінні папери в системі об'єктів цивільних прав. *Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні* : зб. статей до 60-річчя ювілею д-ра юрид. наук, проф. В. Л. Яроцького / упорядники : В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий Дім «Гельветика», 2022. С. 373-386.

9. Евков А. Н. Исчерпание авторских прав [разд. 3, гл. 1, § 6]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 291-303.

10. Евков А. Н. Исчерпание прав на средства индивидуализации [разд. 3, гл. 3, § 5]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 105-117.

11. Евков А. Н. Исчерпание прав патентообладателя [разд. 3, гл. 2, § 6]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 368-373.

12. Евков А. Н. Общая характеристика исчерпания исключительных прав на результаты интеллектуальной деятельности [разд. 2, гл. 1, § 6]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 105-117.

13. Євков А.М. Проблематика правової кваліфікації та розмежування комп'ютерної програми як літературного твору або наукової праці. *Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні* : зб. статей до 60-річчя ювілею д-ра юрид. наук, проф. В. Л. Яроцького /

упорядники : В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий Дім «Гельветика», 2022. С. 352-361.

14. Ісаєв А. М. Віртуальні активи у системі об'єктів цивільних прав. *Нетипові об'єкти* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 157-164.

15. Ісаєв А. М. Право власності на гроші. *Право України*. Інститут права власності в юридичній доктрині України. 2021. № 5. С. 119–134.

16. Карнаух Б. П. Зловживання суб'єктивним цивільним правом: ознаки та наслідки. *Зловживання правом* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 20-30.

17. Карнаух Б. П. Позовна давність крізь призму практики Європейського суду з прав людини. *Строки. Позовна давність* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 30-46.

18. Коробцова Н. В. Органи, тканини та інші анатомічні матеріали людини як об'єкти цивільних прав. *Нетипові об'єкти* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 242 – 261.

19. Коробцова Н. В. Правова регламентація довірчої власності у зарубіжних країнах та Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 19 - 22.

20. Коробцова Н.В. Віндикація біоматеріалу: римське право та сучасність. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. 2022. С. 153 - 155.

21. Крижна В. М. Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні : *Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні* : зб. статей до 60-річчя ювілею д-ра юрид. наук, проф. В. Л. Яроцького / упорядники : В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий Дім «Гельветика», 2022. С. 295-311.

22. Крыжна В. Н. Досрочное прекращение действия охранного документа на объект промышленной собственности (патент, свидетельство) [разд. 4, гл. 3, § 4]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 634-643.

23. Крыжна В. Н. Ограниченные исключения из прав, связанных с торговой маркой [разд. 3, гл. 3, § 4]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 415-425.

24. Крыжна В. Н. Осуществление прав патентообладателя и его пределы [разд. 3, гл. 2, § 1]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 311-323.

25. Малиновская И. Н. Осуществление прав на базы данных [разд. 3, гл. 4, § 2]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 449-462.

26. Малиновська І. М. Зміст прав інтелектуальної власності у сфері баз даних соціальних мереж. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 32– 37.

27. Малиновська І. М. Класифікація об'єктів авторського права. *Право та інновації*. 2021. № 3 (35). С. 126 – 133.

28. Надьон В. В. Суб'єктивний обов'язок як елемент змісту цивільних правовідносин : монографія. Харків : Право, 2017. 392 с.

29. Надьон В. В., Рубан О. О. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту прав внутрішньо переміщених осіб [розд. 3, § 3.1]. *Захист прав внутрішньо переміщених осіб* : монографія : за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. О. Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М. В. Савчина; к.ю.н., доц. М. В. Менджул. Ужгород : РІК-У, 2018. С. 61-71.

30. Надьон В. Відповідальність у приватному праві [розд. 14]. *Правове регулювання економічної системи: інституції, правила, процедури* : монографія / за ред. проф. М. В. Савчина. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. С. 663-711.

31. Надьон В. Економічна свобода юридичних осіб приватного права [розд. 8.3]. *Правове регулювання економічної системи: інституції, правила, процедури* : монографія / за ред. проф. М. В. Савчина. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. С. 392-413.

32. Печений О. П. Деякі нариси спадкового права [гл. 1, § 2]. *Спадкове право. крізь призму судової практики* : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 41-57.

33. Печений О. П. Майнові комплекси і правовий режим нерухомого майна [гл. 1, § 4]. *Право нерухомості: крізь призму судової практики* : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 79-95.

34. Печений О. П. Строки і позовна давність: стан, динаміка, перспективи напередодні рекодифікаційних змін. *Строки. Позовна давність* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 67-75.

35. Печеный О. П. Осуществление прав на объекты интеллектуальной собственности, ставших общественным достоянием (на примере объектов авторского права и смежных прав) [разд. 3, гл. 1, § 7]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 304-310.

36. Печеный О. П., Кухарев А. Е. Наследники как субъекты права интеллектуальной собственности [разд. 2, гл. 2, § 2]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 142-154.

37. Рубан О. Усунення від права на спадкування одного з батьків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право, 2022. № 69. С. 138 – 142.

38. Симсон О. Э. Особенности осуществление патентных прав в инновационной деятельности [разд. 3, гл. 2, § 4]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 346-358.

39. Спасибо-Фатеева И. В. Другие нарушения авторских прав [разд. 4, гл. 2, § 3]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 578-585.

40. Спасибо-Фатеева И. В. Концептуальные позиции регулирования отношений по созданию и использованию результатов интеллектуальной деятельности [разд. 2, гл. 1, § 2]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 57-66.

41. Спасибо-Фатеева И. В. Осуществление прав на торговую марку и на географическое обозначение происхождения товара [разд.3, гл. 3, § 1]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 374-385.

42. Спасибо-Фатеева И. В. Правообладатели и другие лица, принимающие участие в осуществлении своих прав интеллектуальной собственности [разд. 2, гл. 2, § 1]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 132-141.

43. Спасибо-Фатеева И. В. Состояние и тенденции правового регулирования защиты права интеллектуальной собственности в Украине [разд. 4, гл. 1, § 1]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 495-507.

44. Спасибо-Фатеева И. В., Крат В. И. Признание права интеллектуальной собственности недействительным [разд. 4, гл. 3, § 3].

Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности : монография. Харьков : Право, 2018. С.624-633.

45. Спасибо-Фатеева И. В., Сабодаш Р. Б. Деякі проблемні питання спадкування частки в статутному капіталі [гл. 2, § 5]. *Спадкове право. крізь призму судової практики* : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 179-206.

46. Спасибо-Фатеева И. В., Сиротенко С. Е. Недобросовестное использование средств индивидуализации [разд. 4, гл. 2, § 5]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 591-598.

47. Спасибо-Фатеева І. В. Доктрина добросовісності набувача суб'єктивних цивільних прав. *Добросовісність: доктрина & судова практика* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 209-227.

48. Спасибо-Фатеева І. В. Значення державної реєстрації для набуття права власності на нерухомість. *Право України*. 2020. № 11. С. 127-141.

49. Спасибо-Фатеева І. В. Погляди на підстави переосмислення доктрини права власності. *Право України*. 2021. № 5. С. 13-28.

50. Спасибо-Фатеева І. В. Присічні строки та позовна давність: сектор перетитання. *Строки. Позовна давність* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 98-111.

51. Спасибо-Фатеева І. В. Утримання нерухомого майна [гл. 2, § 2]. *Право нерухомості: крізь призму судової практики* : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 95-117.

52. Спасибо-Фатеева І. В., Заїка Ю. О. Поняття та склад спадщини. // *Нетипові об'єкти* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2022. С. 85-110.

53. Спасибо-Фатеева І. В., Крат В. І., Мица Ю. В. Кисіль В. Є. Правова природа частки у спільній власності. *Право України*. 2022. № 10. С. 14-30.
54. Сурженко О. А. Майнові права засновника приватного підприємства. *Теорія і практика правознавства*. 2019. Вип. 2 (16). С. 1 – 14.
55. Таш'ян Р. І. Особливі підстави недійсності правочинів під час війни. *Нове українське право*. 2022. № 3. С. 49-52.
56. Ус М. В. Право интеллектуальной собственности и защита экономической конкуренции [разд. 4, гл. 1, § 3]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія. Харьков : Право, 2018. С. 519-531.
57. Ус М. В., Готов С.А. Коллизии прав на результаты интеллектуальной деятельности [разд. 2, гл. 1, § 7]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія. Харьков : Право, 2018. С. 118-131.
58. Філатова-Білоус Н. Ю. Добросовісність у системі обов'язків керівників юридичної особи. *Добросовісність: доктрина & судова практика* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 258-279.
59. Філатова-Білоус Н. Ю. Теорія пропертизації даних: критичний аналіз із погляду доктрини права власності. *Право України*. 2021. № 5. С. 85-102.
60. Філатова-Білоус Н. Ю. Цифровий контент: поняття, особливості і перспективи правового регулювання. *Нетипові об'єкти* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2022. С.164-188.
61. Ходико Ю. Є. Правовий режим результату робіт та послуг як об'єктів цивільних правовідносин: їх єдність та диференціація. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 139-144.
62. Ходико Ю. Є. Принцип «єдиної юридичної долі» у сфері права на нерухомість : доктрина, законодавство, судова практика [гл. 1, § 2]. *Право*

нерухомості: крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 41-62.

63. Ходико Ю. Є. Щодо особливостей правового режиму об'єкта володіння. *Право і суспільство*. 2020. № 2. ч. 1. С. 237-244.

64. Ходико Ю. Є. Щодо правової природи відносин, що виникають щодо результатів інтелектуальної діяльності. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 93-100.

65. Ходико Ю. Є. Щодо розуміння сутності результату робіт та послуг як об'єктів цивільних правовідносин. *Право і суспільство*. 2019. № 6. С. 122-128.

66. Яркіна Н. Е. Исключительные права интеллектуальной собственности [разд. 2, гл. 1, § 4]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 90-97.

67. Яркіна Н. Е. Организация коллективного управления имущественными авторскими и смежными правами [разд. 2, гл. 2, § 3]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 155-167.

68. Яркіна Н. Е. Правовые режимы результатов интеллектуальной деятельности [разд. 2, гл. 1, § 3]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монография. Харьков : Право, 2018. С. 67-89.

69. Яркіна Н. Є. Спадкування прав інтелектуальної власності [гл. 2, § 4]. *Спадкове право: крізь призму судової практики* : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 159 –179.

70. Яроцький В. І. Деякі міркування щодо оновлення положень чинного вітчизняного речового права. *Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу* : монографія / за заг. ред. Н. С.

Кузнєцової. 2-е вид., доп. та перероб. - Одеса : Вид. «Гельметика», 2022. 908с.

71. Яроцький В. Л. Оновлення положень про об'єкти цивільних прав. *Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу* : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнєцової. 2-е вид., доп. та перероб.- Одеса : Вид. «Гельметика», 2022. 908 с.

72. Яроцький В. Нормативно-організаційні та самоорганізаційні засади регулювання цивільних відносин. *Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні* : зб. статей до 60-річчя ювілею д-ра юрид. наук, проф. В. Л. Яроцького / упорядники : В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий Дім «Гельветика», 2022. С. 20-32.

73. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of reference (DCFR). Full Edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) / Ed. by Christian von Bar and Eric Clive. Vol. I - VI. Munich, 2009.

Інтернет-ресурси:

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <http://reyestr.court.gov.ua>

Офіційна сторінка Європейського Союзу. URL : <http://europa.eu>

Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Президента України. URL : <http://www.president.gov.ua>

Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-портал Конституційного Суду України. URL : <https://ccu.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Верховного Суду. URL :
https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. URL :
<https://minjust.gov.ua/>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс
 кафедри цивільного права № 1. URL :
<https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/222-tsyvilne-pravo-ukrainy-1-chastyna.html>

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс
 кафедри цивільного права № 2. URL :
<https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/229-tsyvilne-pravo-ukrainy-1-chastyna.html>

Офіційний веб-портал Права ЄС «EUR-LEX». URL : <https://eur-lex.europa.eu/>

Офіційний веб-портал Суду Справедливості ЄС «CURIA» .URL :
<https://curia.europa.eu/>